

ΜΑΘΗΜΑ 14ο

8.4: ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ (σελ.71-74)

Ποιες είναι οι αρχές στις οποίες στηρίζονται τα σύγχρονα συντάγματα και πώς προέκυψαν αυτές ιστορικά;

Αρχή λαϊκής κυριαρχίας, αρχή κράτους δικαίου, αρχή κοινωνικού κράτους, αρχή διάκρισης των λειτουργιών.

Διαμορφώθηκαν αρχικά στην **Αρχαία Ελλάδα** με την εμφάνιση της δημοκρατίας, αλλά για να φτάσουν στη σημερινή τους μορφή χρειάστηκε να διεκδικηθούν με **επαναστάσεις** στον 18^ο και 19^ο αιώνα (Γαλλική, Αγγλική)

8.4.1 ΛΑΪΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ

1. Ποια είναι η έννοια της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας και πότε καθιερώθηκε ιστορικά;

Λαϊκή κυριαρχία σημαίνει την κυριαρχία του λαού ως προς την εξουσία. Η εξουσία δηλ. ασκείται από όσους έχουν δικαίωμα ψήφου (εκλογικό σώμα). Συνέπεια αυτού είναι η εφαρμογή της θέλησης της πλειοψηφίας, η οποία εκλέγει τα όργανα του κράτους (αντιπροσωπευτικό σύστημα).

Η αρχή **της λαϊκής κυριαρχίας** καθιερώθηκε για πρώτη φορά στο Σύνταγμα της **Τροιζήνας το 1827**.

2. Πώς κατοχυρώνεται η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας στο Σύνταγμα;

Κατοχυρώνεται ρητά στο άρθρο 1 του Συντάγματος (δεν αναθεωρείται), καθώς και σε άλλα άρθρα που προβλέπουν:

- ο την εκλογή των αντιπροσώπων (βουλευτές, δήμαρχοι, περιφερειάρχες)
- ο τη δυνατότητα κάθε πολίτη (που συμπληρώνει τις προϋποθέσεις) να είναι υποψήφιος Πρόεδρος, βουλευτής, δήμαρχος ή περιφερειάρχης.
- ο τη δυνατότητα να εκφράζει ο λαός τη γνώμη του με δημοψηφισμα.
- ο δικαίωμα συλλογικής δράσης των πολιτών, όπως συγκεντρώσεις, απεργίες κλπ.
- ο την υποχρέωση σεβασμού της αρχής, που έχουν όλα τα όργανα του κράτους, με το να ασκούν τις αρμοδιότητές του όπως ορίζει το Σύνταγμα και οι νόμοι.

8.4.2 ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

- 1.** Ποιες ιστορικές συγκυρίες επέβαλαν την αρχή του κράτους δικαίου:
Η αστική τάξη τον 19^ο αιώνα προσπάθησε, μέσω του γραπτού τύπου του Συντάγματος, να περιορίσει την αυθαιρεσία του μονάρχη και να διασφαλίσει τα δικαιώματα των πολιτών.
- 2.** Ποια είναι η έννοια του κράτους δικαίου, όπως αποτυπώνεται στο σύγχρονο Σύνταγμα;

- ο **Ότι** κάθε πράξη οργάνων της εξουσίας πρέπει να προβλέπεται στο Σύνταγμα και τους νόμους (αρχή της νομιμότητας)
- ο **Ότι** όλοι οι πολίτες έχουν θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα (π.χ. ισότητα, δικαίωμα ατομικής ιδιοκτησίας, θρησκευτικής ελευθερίας κλπ.)
- ο **Ότι** η δικαιοσύνη είναι ανεξάρτητη από άλλα κρατικά όργανα.

8.4.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

1. Πως προέκυψε ιστορικά η ανάγκη για κοινωνικό κράτος και ποιος είναι ο σκοπός του;
 - ο Μετά τη βιομηχανική επανάσταση προέκυψαν μεγάλες οικονομικές ανισότητες
 - ο Το βιοτικό επίπεδο των πολιτών παρουσίαζε μεγάλες διαφορές μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών τάξεων
 - ο Αποτέλεσμα: να μην μπορούν πολλά άτομα χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων να έχουν πρόσβαση σε απολύτως απαραίτητα αγαθά
 - ο Για να μπορούν να απολαμβάνουν όλοι τα αγαθά αυτά και να αμβλυνθούν οι κοινωνικές ανισότητες, κατοχυρώθηκε στα μέσα του 20^{ου} αι., μετά από το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, το κοινωνικό κράτος.
2. Πως προβλέπεται το κοινωνικό κράτος στο Σύνταγμα;
 - α) Με υποχρεώσεις του κράτους (για δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, δωρεάν εκπαίδευση, προστασία ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, ενίσχυση οικογένειας κλπ)
 - β) Με κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών (πχ. για δημόσια δωρεάν παιδεία, για προστασία της υγείας, προστασία του περιβάλλοντος)
3. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων:
 ΑΤΟΜΙΚΑ: Αυτά που η Πολιτεία υποχρεούται απλώς να τα αναγνωρίζει και να τα σέβεται, δηλ. να μην τα παραβιάζει (π.χ. ζωής, ελευθερίας, ατομικής ιδιοκτησίας κ.α.)
 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ: Αυτά που η Πολιτεία υποχρεούται να τα παρέχει (π.χ. δωρεάν παιδεία, δωρεάν υγεία, επιδόματα, κ.α)

8.4.4 ΑΡΧΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ

1. Ποιες είναι οι τρεις διαφορετικές λειτουργίες που επιτελούν τα όργανα του κράτους; Γιατί αυτές πρέπει να ασκούνται από διαφορετικά όργανα;

α) θέσπιση νόμων (νομοθετική λειτουργία)

β) εφαρμογή νόμων (εκτελεστική λειτουργία)

γ) επίλυση διαφορών από την εφαρμογή των νόμων (δικαστική λειτουργία)

Πρέπει να ασκούνται από διαφορετικά όργανα, γιατί εάν όλες οι λειτουργίες συγκεντρωθούν σε ένα όργανο, αυτό θα οδηγούσε σε αυθαιρεσία.

2. Ποια όργανα και με ποιες πράξεις ασκούν την κάθε λειτουργία;

α) Νομοθετική λειτουργία: ασκείται από τη Βουλή (και συμπληρωματικά από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, που υπογράφει) με νομοσχέδια και νόμους.

β) Εκτελεστική λειτουργία: ασκείται από την Κυβέρνηση, που αποτελούν ο Πρωθυπουργός και οι Υπουργοί, δηλ. το Υπουργικό Συμβούλιο (και συμπληρωματικά από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας που υπογράφει) με προεδρικά διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις (τις εκδίδουν οι Υπουργοί). Επίσης με εγκυκλίους (τις εκδίδουν όργανα της διοίκησης).

γ) Δικαστική λειτουργία: ασκείται από τα Δικαστήρια με τις δικαστικές αποφάσεις.

3. Τι σημαίνει «σχετική» διάκριση των λειτουργιών και γιατί εφαρμόζεται;

Ότι το όργανο που ασκεί μια λειτουργία μπορεί να συμμετέχει στην άσκηση κάποιας άλλης (π.χ. η Βουλή να ασκεί δικαστική λειτουργία, όταν δικάζει Υπουργούς, ή η Κυβέρνηση να ασκεί νομοθετική εξουσία με τις πράξεις νομοθετικού περιεχομένου).

Εφαρμόζεται για λόγους ταχύτερης και αποτελεσματικότερης άσκησης της κρατικής εξουσίας.

4. Τι γνωρίζετε για τις Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου;

Οι Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου προτείνονται από την Κυβέρνηση (δηλ. από τον αρμόδιο Υπουργό) και τις εκδίδει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Στην ουσία αποτελούν νόμους, που δεν περνούν από τη Βουλή, αλλά εφαρμόζονται αμέσως και εγκρίνονται αργότερα από τη Βουλή, είτε σε 40 ημέρες από την έκδοσή τους από τον Π.τΔ είτε σε 3 μήνες από την υποβολή τους (δηλ. την πρόταση τους από την Κυβέρνηση).